

Od redakcji

 <https://doi.org/10.15633/tes.12200>

Diecezja krakowska należy do najstarszych struktur Kościoła katolickiego na ziemiach polskich. Przez swoją przeszło tysiącletnią działalność wpłynęła niezaprzeczalnie na historię polskiego Kościoła katolickiego i dzieje kultury religijnej.

Pomimo swego znaczenia zarówno w strukturach kościelnych, jak i roli historycznej, diecezja krakowska musiała czekać aż do początków XX wieku na podniesienie do rangi archidiecezji. Sprzyjające okoliczności pojawiły się po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Zgodnie z postanowieniami konkordatu zawartego pomiędzy rządem II Rzeczypospolitej Polskiej a Stolicą Apostolską w dniu 10 lutego 1925 roku, miała nastąpić reorganizacja struktury administracyjnej Kościoła katolickiego, dostosowująca ją do nowo ustalonych granic państwowych. Ponadto, wielowymiarowa działalność na rzecz narodu polskiego w czasie I wojny światowej biskupa krakowskiego Adama Stefana Sapiehy, w szczególności utworzenie Książęco-Biskupiego Komitetu Pomocy dla Dotkniętych Klęską Wojny, obligowało do zwrócenia uwagi na Kraków.

W dniu 28 października 1925 roku papież Pius XI wydał bullę *Vixdum Poloniae unitas*, ustanawiając nowy podział administracyjny Kościoła katolickiego w Polsce. Diecezja krakowska została podniesiona do rangi arcybiskupstwa i metropolii, z przynależącymi do niej diecezjami tarnowską, kielecką oraz nowo erygowanymi częstochowską i śląską (katowicką). W grudniu tego samego roku, papież wydał dekret prekonizujący Adama Stefana Sapiehę na

pierwszego arcybiskupa krakowskiego. Ingres arcybiskupi odbył się w katedrze wawelskiej 17 stycznia 1926 roku.

Papieska bulla *Vixdum Poloniae unitas* nie tylko zmieniała dotychczasową administrację kościelną, lecz także umożliwiła bliższą, wielowymiarową współpracę pomiędzy Krakowem a przynależnymi mu diecezjami. Nowa stolica arcybiskupia stała się centrum formacji kandydatów do kapłaństwa dzięki umieszczeniu tu seminariów duchownych dla trzech diecezji (tj. krakowskiej, częstochowskiej, śląskiej), a także poprzez możliwości odbywania studiów na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Arcybiskupstwo stało się ośrodkiem umożliwiającą jednoczenie duchowieństwa i wiernych, pochodzących do niedawna z trzech różnych zaborów.

W związku z powyższym z wielką przyjemnością oddajemy do rąk czytelników drugi numer czasopisma „Textus et Studia” za rok 2026. W prezentowanym tomie znajdują się teksty dedykowane wybranym aspektom 100. rocznicy utworzenia metropolii krakowskiej. Wśród rozpraw znalazły się artykuły podejmujące szeroką problematykę dotyczącą relacji metropolii krakowskiej na przestrzeni minionych dziesięcioleci z diecezją częstochowską autorstwa księdza Kamila Kęsika (*Relacje metropolitalne diecezji częstochowskiej z archidiecezją krakowską w latach 1925–1992*) oraz relacji diecezji bielsko-żywieckiej z diecezjami tworzącymi metropolię pióra księdza Czesława Chrzęszcza (*Relacje diecezji bielsko-żywieckiej z kościołami partykularnymi metropolii krakowskiej w latach 1992–2025*). Bardzo wiele uwagi poświęcono dość istotnym kwestiom funkcjonowania w omawianym przedziale czasowym istniejących w Krakowie seminariów duchownych, którym uwagę w swoich opracowaniach naukowych poświęcili księża: Henryk Olszar – *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne w przestrzeni historycznej archidiecezji krakowskiej* i Michał Wiedera – *Częstochowskie Seminarium Duchowne w Krakowie (1926–1991)* oraz Marek Hałaburda – *Seminarium Duchowne w Krakowie (1925–1939)*. Stosowną uwagę działalności pierwszego metropolity krakowskiego, arcybiskupa Adama Stefana Sapiehy poświęcił ksiądz Jacek Urban w rozprawie zatytułowanej *Adam Stefan Sapieha – pierwszy arcybiskup metropolita krakowski*. Swoistym podsumowaniem tematyki dotyczącej omawianej 100. rocznicy utworzenia metropolii krakowskiej poruszanej w niniejszym tomie „Textus et Studia”, w ujęciu wielowiekowego wymiaru utworzenia i trwania tej prowincji kościelnej, powołanej w rzeczywistości już w roku 1000, jest niezwykle cenne opracowanie księdza biskupa Jana Kopca pt. *Długa droga dziejowa do powołania arcybiskupstwa i metropolii krakowskiej*.

Wyniki swoich badań naukowych przedstawili Autorzy reprezentujący różne ośrodki akademickie. W tym miejscu słowa wdzięczności kierujemy do Państwa Recenzentów, których cenne uwagi i wskazówki wpłynęły na ostateczny kształt tej publikacji.

Marlena Hajduk
Marek Hałaburda
Paweł Krokosz

